

La realitat dels problemes d'accessibilitat i la ceguesa de les administracions

La societat actual és dinàmica, complexa i molt diversa. La formen persones de tot tipus que, en molts casos, pateixen problemes que no els permeten tenir una qualitat de vida plena o desenvolupar-se als espais comuns amb normalitat. Un exemple clar és el de les persones invidents i amb discapacitat visual perquè no se'ls ha facilitat, encara en ple segle XXI, un entorn adequat que els faciliti una mobilitat i accessibilitat del tot necessària per a ells. Les administracions, com a gestores dels espais i elements públics, haurien de ser les primeres a garantir la solució a un problema que, sigui per la lentitud del propi sistema o per manca de sensibilitat, no arriba malgrat les demandes dels col·lectius de persones perjudicades.

L'ONCE, Organització Nacional de Cecs Espanyols, celebra el seu 80è aniversari recordant com a missatge principal que és urgent garantir l'accessibilitat universal de la mateixa manera que s'ha d'aconseguir per a tothom una autonomia personal, la normalització laboral o l'atenció educativa en tots els àmbits. L'ONCE disposa d'un sistema de serveis que insisteix en la rehabilitació, perquè les persones cegues puguin remuntar les dificultats d'aquesta discapacitat i desenvolupar-se, tant en l'àmbit social i laboral com en el personal.

Amb tot, la tasca que realitza aquesta organització necessita com a complement indispensable un diàleg per part dels ajuntaments i les administracions superiors que es tradueixi en polítiques d'eliminació de les barreres i de generació de polítiques d'igualtat, dos conceptes que actualment són encara assignatura pendent. Per conèixer a fons la realitat existent, les mancances i les necessitats de les persones invidents o amb greus problemes visuals, hem conversat amb Sara Gimeno, Directora de l'ONCE a Tarragona.

SARA GIMENO

Directora de l'ONCE a Tarragona*

Què significa aquest aniversari dels 80 anys per a la vostra organització?

És una evolució molt important si penses en l'origen que es produeix quan, diferents associacions de cecs d'Espanya es van organitzar, l'any 1938, per demanar autorització al govern i fundar l'ONCE. El govern d'aquell moment els hi va atorgar aquesta autorització perquè poguessin explotar els productes que, encara a dia d'avui, estem comercialitzant i que són els cupons o els rasques.

Aquesta és la forma per la qual l'ONCE rep els ingressos necessaris que després inverteix en tots els serveis socials que tenim per al nostre col·lectiu de persones amb discapacitat visual. Pensem que 80 anys enrere, les persones amb aquesta discapacitat estaven demanant almoïna al carrer i que es van organitzar per donar un pas més per normalitzar-se i entrar a la societat com una persona més, aconseguint una feina digna. Aquest va ser

un gran pas i va donar peu a posar en marxa la resta de serveis, ja sigui a través del Braille, la rehabilitació per part dels tècnics per ensenyar a portar el bastó blanc o fer la recerca de les ajudes necessàries per a les persones que encara tenen una part de visió. Per a les persones que tenim alguna discapacitat visual, el canvi en 80 anys ha estat del tot radical i és més positiu si ens comparem amb altres països on la situació d'aquestes persones és encara més compromesa i no tenen aquesta normalització ni la igualtat d'oportunitats per les que lluitem nosaltres com a grup.

El marc històric del naixement de l'ONCE és veritablement complicat doncs. Es posa en marxa en plena Guerra Civil, en època de molta fam i penúries, en una situació més que delicada...

Pel que se sap d'aquella època, la situació era molt precària per a tothom però encara ho era més si tenies problemes visuals. Hi havia petites asso-



ciacions a diferents punts d'Espanya, com ara a Catalunya, al País Valencià o a Andalusia, que van ser les que es van organitzar per aconseguir que, en aquell moment de convulsió política, se'ls donés aquella concessió política.

Durant aquests anys, en quin sentit s'ha avançat més a favor de les persones invidents, que tenen discapacitat visual?



Sobretot en temes d'accessibilitat física tot i que és un tema que costa. Les lleis d'accessibilitat, i concretament la de Catalunya a la qual li falta el reglament de desenvolupament que és a punt de sortir, ens permetran dir obertament que estan incomplint. Fins ara també ho tenim, perquè hi ha lleis superiors que ja estableixen els criteris d'accessibilitat per a la igualtat de drets humans, a través de l'ONU, d'Europa o a nivell d'Espanya, però amb l'aprovació del desenvolupament de la llei catalana tindrem noves eines. Nosaltres incidim molt en la sensibilització de la gent per aconseguir que s'entengui que la discapacitat visual és un rang molt ampli. Hi ha una persona cega total i hi ha persones amb una deficiència visual greu a qui potser no veuràs, perquè no porta el bastó blanc, però que té unes limitacions de vista molt significatives. Els qui estem afiliats a l'ONCE, a més de les persones que tenen ceguesa total, tenim un 10% de visió que és molt limitat tot i que ja tenim les eines per caminar pel carrer i desenvolupar-nos en el nostre dia a dia.

Per tant, creus que encara falta sensibilització.

Sí, encara en falta molta. A nivell social, cal saber què implica una persona amb baixa visió. També hi ha el tema de la integració laboral perquè moltes empreses es pregunten com podrà desenvolupar un lloc de feina una persona que té problemes greus de visió. És obvi que si jo vaig a buscar una feina, sóc la primera que buscaré un lloc de treball que pugui ocupar amb funcions que pugui fer. Doncs, tot i amb això, encara hi ha moltes empreses que no volen contractar a aquella persona quan saben que té una discapacitat visual. Hi ha la por a allò diferent, a saber com treballar amb aquelles persones. En aquest cas, si convé l'ONCE treballa per adaptar aquell lloc de treball per aquella persona. Si necessita un magnificador de pantalla de l'ordinador o si ha d'utilitzar l'ordinador amb sintetitzador de veu, l'ONCE li instal·la sense cap cost per a l'empresa.

A aquest problema social, per sensibilitzar a la població, s'hi suma aquell de caire polític i administratiu o un marc legal que, segurament, no és el més adequat.

Hem estat arrossegant una llei sen-



L'accés als Jutjats de Tarragona és un clar exemple de barreres arquitectòniques.

se desenvolupament molt de temps i això no facilita les coses. Nosaltres, parlo de companys de Barcelona però també de Tarragona, hem treballat amb el govern per poder donar cos a aquest desenvolupament però ha costat moltíssim perquè hi ha hagut molts canvis de govern i situacions complexes que no han afavorit que això sortís. Imagino que en moltes ocasions s'han trobat en situacions en què han pensat que això, per a ells, no era el prioritari mentre nosaltres, fins que això no es publiqui, estem en una situació de desavantatge molt significativa. Si anem a la llei anterior, s'estan acceptant com a bones certes situacions que realment no faciliten l'accessibilitat i, per tant, com anem a remolc és del tot necessari que es canviï la situació legal.

Hem d'aconseguir que les lleis siguin d'obligat compliment, que quan no es compleixen determinades característiques físiques, d'ambient o tecnològiques —perquè nosaltres també parlem de l'accessibilitat als webs o als sistemes d'informació— es garanteixi la seva execució perquè la llei ho contempla.

D'alguna manera, sembla que les administracions no treballin per aquesta igualtat. Hi ha entitats, com el COAATT a través de la seva Fundació, que lluiten per la implantació dels corresponents plans d'accessibilitat però, ara mateix, no n'hi ha cap.

A Tarragona, el document del Pla d'Accessibilitat amb el que es va treballar va ser molt concís i tancat, destinat a unes persones molt concretes i això no és el Pla que necessitem. D'alguna manera, es va fer un document per intentar garantir l'accés als qui arriben de fora però no per ajudar als qui viuen aquí. Ni Tarragona ni Reus tenen cap Pla d'Accessibilitat en aquests moments tal i com s'entén aquest document que si està fet a ciutats com Barcelona.

Quina resposta es rep per part dels ajuntaments quan reclameu la creació i implantació d'aquests plans?

Moltes vegades no hi ha resposta. Quan es tracta de coses més fàcils d'aconseguir, com ara a nivell de semàfors sonors que ens ajuden molt a evitar un risc vital, hi ha una resposta ràpida però en altres casos no. Les pantalles d'informació que actualment està instal·lant l'EMT a les parades de bus, per exemple, haurien de ser accessibles i tenir veu però no la tenen. Ho hem reclamat en diverses ocasions però encara estem amb reunions i no se'n sortim.

Hi ha altres riscos, com la senyalització de les obres...

Exacte, o les voreres que són uniformes i estan plenes de forats. Per nosaltres és molt habitual trobar-nos amb gent que ha ensopegat i ha caigut en un forat de la vorera. Nosaltres tenim el problema de la vista però en aquestes

situacions de risc i caiguda també hi ha persones grans i això els ajuntaments ho han de tenir en compte.

Et posaré un altre exemple. El Mercat Central de Tarragona, que han tardat tants anys en fer, té unes mesures d'accessibilitat molt limitades i és una obra nova. Puc entendre que les inversions a certs espais ja construïts i que cal adaptar poden costar a ajuntaments que tenen pocs recursos econòmics, però si es fa una obra nova i no tens en compte la llei que t'obliga a complir amb les mesures d'accessibilitat, és una clara falta de voluntat i sensibilitat. No s'explica que tinguem el Mercat Central recent acabat i un espai tan obert no disposi d'encaminaments. Abans, als voltants del Mercat hi havia un encaminament que et portava a creuar el carrer per on baixen els autobusos però no estava pintat al pas de vianants amb el risc que comporta. Si tu te'n refies del què està marcat al terra, creus que pots passar però els conductor no ho saben perquè no hi ha un pas de vianants. Les voluntats són molt importants i no sempre te les trobes.

Cal que les administracions facin una reflexió en aquest sentit, oi?

Amb els espais públics ja hi hauries de pensar, no caldria que l'ONCE o altres entitats t'ho haguessin de demanar. Quan trobem punts difícils de superar els comuniquem a l'ajuntament però els criteris que tenen els tècnics municipals amb les necessitats de la vida real, no sempre coincideixen. Et pots trobar encaminaments al terra que no marquen



El Mercat Central de Reus presenta deficiències importants d'accessibilitat, com la inexistència de bandes a les escales d'accés o de semàfors adaptats a la rotonda que porta a l'edifici.

una línia recta i compliquen el passeig d'una persona que va amb un bastó. Penso que els hem de sensibilitzar per aconseguir que es posin al nostre lloc.

Et trobes amb moltes limitacions. Entres a un edifici públic i les pantalles per a demanar el torn no tenen veu i l'han de tenir. Les sol·licituds a les administracions públiques no estan en un format accessible, de manera que o t'ajuden ells o no ho pots fer.

No se us acaba la paciència?

Jo no en tinc gaire però reconec que si se'ns acaba la paciència tenim un problema. Perquè tot això ho estem fent per bona voluntat de les parts i és lamentable. Hi ha lleis que obliguen a tenir-ho tot d'una altra forma però com no hi ha sancions, no es fa. Des de l'any 2017, tota l'administració pública havia d'estar adaptada i no hem trobat cap canvi. Si hi penses, per entrar al Jutjat hi ha unes escales

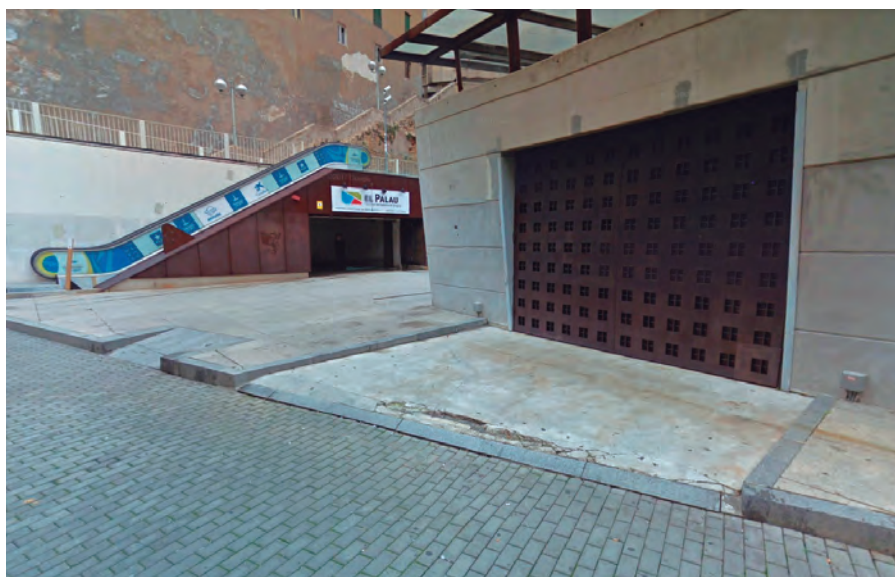
estupendes i un cop dins, si no vas acompanyat d'algú no t'hi pots moure. Al final, totes aquestes mesures també serveixen per facilitar l'accés a tota la ciutadania i no tan sols a les persones amb problemes visuals.

Després hi ha l'àmbit privat. Vosaltres, per exemple, teniu una xarxa d'hotels adequats a persones cegues i amb discapacitat visual mentre la resta de la xarxa hotelera no està preparada. Imagino que també cal una adequació per part del sector privat.

Sí, evidentment perquè hem d'estar tots preparats per atendre a un col·lectiu divers i amb funcionalitats diferents. No hem de pensar que els clients que entraran al nostre establiment són persones perfectes i venen sense cap problema de sèrie. Cadascú té les seves necessitats, més evidents o menys conegudes, i hem d'estar preparats per atendre a la societat en un sentit divers i no únic.

Hi ha empreses que si ho intenten treballar i truquen per assessorar-se i saber com ho han de fer. En aquests casos nosaltres sempre els ajudem però no t'ho trobes massa sovint. Quan trobem espais que estan adaptats, els marquem internament com a espai de bona pràctica i deixem clar que són accessibles. D'aquesta manera marquem els espais on sabem que t'atendran les necessitats que puguis tenir.

Una roda i una escala és el cas més evident dels problemes d'accessibilitat, però en el nostre cas hem fet un treball encara molt més intens perquè, segurament, el problema d'aquella persona no és tan evident de la vista.



Els voltants del Palau de Congressos de Tarragona són un obstacle per a les persones amb discapacitat visual. Les voreres, que no són contínues, esdevenen un perill per a elles.



Com caldria canviar al xip a la societat en general?

Nosaltres treballem molt amb les escoles, instituts o la universitat perquè creiem que la base està en donar aquesta informació de la diferència interpersonal a la societat en general. Ells, els més joves, aniran creixent i aniran portant el seu coneixement on treballin i als cercles on es moguin. Així és com cal construir la nova societat.

En l'àmbit de la construcció, perquè els aparelladors formen part clau del procés de construcció, també cal saber quines necessitats hi ha. Es parla de domòtica i de construccions cada cop més intel·ligents però cal garantir que tinguin accessibilitat.

I tant. S'ha de pensar en una casa en el sentit que sigui accessible per a tothom, ja sigui una persona sorda, amb discapacitat visual o una persona que només entén els pictogrames. Totes aquestes accions s'han de tenir en consideració perquè hem de ser conscients que la nostra és, com deia abans, una societat diversa. Demanem, en aquest cas als constructors i als aparelladors, que pensin en tot això i facilitin la tasca de fer-tot accessible per a tothom.

ÒSCAR RAMÍREZ DOLCET

La visió permet interpretar de forma ràpida i global l'entorn i gràcies a ella es desenvolupen conductes motores que permeten estructurar i controlar l'espai. Això és quelcom que resulta fonamental per anar a un lloc concret, moure's per un edifici i realitzar tot tipus d'accions que és, en definitiva, desplaçar-se i fer-ho de manera autònoma.

Les persones amb discapacitat visual han de substituir o complementar aquestes capacitats per habilitats perceptives específiques que es recolzen en un major ús dels altres sentits. Per facilitar el desenvolupament autònom, és imprescindible, a més, que els entorns disposin de mesures per a possibilitar l'orientació als espais, facilitar la localització de punts d'interès o objectes i minimitzar els perills o alertar de possibles riscos. També cal rebre de manera entenedora la informació disponible per a realitzar accions o prendre decisions i compensar les mancances per percebre els continguts que són purament visuals. Per tant, calen en tots els casos les mesures ja recollides a les diferents normatives i documents tècnics que contemplin aspectes visuals, auditius i tàctils. Només així, si l'administració –especialment– i l'empresa privada canvien d'actitud, serà possible el canvi necessari per a la igualtat social.

En aquest sentit, la Fundació COATT del Col·legi d'Aparelladors, Arquitectes Tècnics i Enginyers d'Edificació de Tarragona té sobre la taula el Pla d'Actuació per a la Millora d'Accessibilitat a Tarragona (PAMAT). En l'execució del treball de camp i la redacció d'aquest Pla que ja és a la recta final, hi han intervingut arquitectes tècnics que han analitzat l'estat actual i el grau d'accessibilitat en que es troben determinats carrers, edificis públics i parades de transport urbà de les línies de l'EMT a la ciutat de Tarragona. Aquest és un exemple clar de la labor que s'ha de fer per acabar amb les barreres i els problemes d'accessibilitat que garanteixi, de manera cabdal, la inclusió social.

*Sara Gimeno, que en el moment de fer l'entrevista era la Delegada de l'ONCEa Tarragona, ha estat nomenada recentment Delegada Territorial de l'ONCE a la comunitat autònoma de La Rioja.



www.bspconsultores.com

TEL. 93 515 44 33 e-mail: info@bspconsultores.com
 ORGANISME DE CONTROL TÈCNIC OCT
 CONSULTORS EN GESTIÓ DE LA QUALITAT
 COORDINACIÓ DE SEGURETAT I SALUT
 EFICIÈNCIA ENERGÈTICA